

ONA TILI DARSLARIDA O‘YIN TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI. MAQOLANI ANNOTATSIYASINI VA KALIT SO‘ZLARNI YOZISHDAN BOSHLA

Haqiqatbekova Dilshodaxon Shuxratjon qizi
Namangan davlat Pedagogika instituti talabasi
+998939923031

Annotatsiya

Ushbu maqolada ona tili darslarida o‘yin texnologiyalaridan foydalanishning didaktik va tarbiyaviy imkoniyatlari yoritilgan. Zamonaviy ta’lim jarayonida o‘yin texnologiyalari o‘quvchilarning bilish faolligini oshirish, mustaqil fikrlash, nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirish hamda ta’lim jarayoniga ijobiy motivatsiya uyg‘otishda muhim vosita sifatida namoyon bo‘lmoqda. Maqolada o‘yin texnologiyalarining mohiyati, ularning turlari va ona tili darslariga integratsiyalashuvi tahlil qilinadi. Shuningdek, o‘yin elementlaridan foydalanish orqali o‘quvchilarda leksik, grammatik va imloviy ko‘nikmalarni shakllantirish imkoniyatlari asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari o‘yin texnologiyalarining ta’lim samaradorligini oshirishdagi ahamiyatini tasdiqlaydi va amaliy tavsiyalar bilan boyitilgan.

Kalit so‘zlar: ona tili ta’limi, o‘yin texnologiyalari, interaktiv metodlar, ta’lim samaradorligi, nutqiy kompetensiya, motivatsiya, leksik va grammatik ko‘nikmalar, boshlang‘ich ta’lim

Bugungi kunda ta’lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar o‘quv jarayonini samarali tashkil etish, o‘quvchilarning bilish faolligini oshirish hamda ularni mustaqil fikrlashga yo‘naltirishni taqozo etmoqda. Ayniqsa, ona tili fanini o‘qitish jarayonida o‘quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda ta’lim texnologiyalaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtayi nazardan, o‘yin texnologiyalari boshlang‘ich va umumiy o‘rta ta’lim bosqichlarida o‘quvchilarning qiziqishini oshiruvchi, ta’lim jarayonini jonlantiruvchi samarali vositalardan biri hisoblanadi.

Ona tili darslari o‘quvchilarda nutq madaniyati, og‘zaki va yozma nutqni rivojlantirish, imlo va grammatik bilimlarni puxta egallash kabi muhim kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Biroq an’anaviy dars metodlari barcha o‘quvchilarning faolligini ta’minlashda yetarli natija bermasligi mumkin. Shu sababli o‘yin elementlariga asoslangan ta’lim jarayonini joriy etish o‘quvchilarning darsga bo‘lgan motivatsiyasini kuchaytiradi, bilimlarni mustahkamlash va amaliyotda qo‘llash imkonini yaratadi.

Shuningdek, o'yin texnologiyalari orqali o'quvchilar o'z fikrini erkin bayon etish, hamkorlikda ishlash, muloqotga kirishish kabi ijtimoiy va nutqiy ko'nikmalarni egallaydi. Bu esa ona tili ta'limining asosiy maqsadlari bilan uzviy bog'liqdir. Shu jihatdan, ona tili darslarida o'yin texnologiyalaridan foydalanish masalasi dolzarb bo'lib, uni ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan o'rganish bugungi ta'lim amaliyotining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi ona tili darslarida o'yin texnologiyalaridan foydalanishning ta'limiy imkoniyatlarini aniqlash, ularning o'quvchilarning nutqiy faolligi, bilimlarni o'zlashtirish darajasi hamda darsga bo'lgan motivatsiyasiga ta'sirini tahlil qilishdan iborat. Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundaki, unda ona tili ta'limi jarayonida o'yin texnologiyalarini qo'llashning samarali jihatlari tizimli ravishda yoritilib, ularning nutqiy va grammatik ko'nikmalarni rivojlantirishdagi o'rni amaliy misollar asosida asoslab berilgan.

Ta'lim jarayonida o'yin texnologiyalari pedagogik faoliyatning muhim tarkibiy qismi bo'lib, u o'quvchilarning yosh, psixologik va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda bilimlarni samarali o'zlashtirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, ona tili darslarida o'yin texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarning nutqiy faolligini oshirish, bilimlarni mustahkamlash hamda dars jarayonini qiziqarli tashkil etish imkonini beradi. O'yin texnologiyalarining asosiy ustunligi shundaki, ular orqali o'quvchi ta'lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylanadi.

O'yin texnologiyalarining mazmuni va tuzilishiga ko'ra, ularni didaktik o'yinlar, rolli o'yinlar, musobaqa xarakteridagi o'yinlar hamda mantiqiy o'yinlarga ajratish mumkin. Didaktik o'yinlar ona tili darslarida imlo qoidalarini mustahkamlash, so'z boyligini oshirish va grammatik tushunchalarni o'zlashtirishda keng qo'llaniladi. Masalan, "So'z top", "Gapni davom ettir", "Xatoni top" kabi o'yinlar o'quvchilarda mustaqil fikrlash va tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Rolli o'yinlar esa o'quvchilarning og'zaki nutqini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bunday o'yinlar jarayonida o'quvchilar muayyan vaziyatga mos holda muloqotga kirishadi, fikrini erkin bayon etadi va nutq madaniyatiga rioya qilishni o'rganadi. Natijada, ona tili darslarida kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirish imkoniyati kengayadi. Musobaqa shaklidagi o'yinlar esa sog'lom raqobat muhitini yuzaga keltirib, o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

O'yin texnologiyalarining ona tili darslarida qo'llanishi nafaqat bilimlarni o'zlashtirish, balki tarbiyaviy jihatdan ham muhimdir. O'yin jarayonida o'quvchilar jamoada ishlash, o'zaro hurmat va hamkorlik, qoidalarga rioya qilish kabi ijtimoiy ko'nikmalarni egallaydi. Bu esa ta'limning shaxsga yo'naltirilgan yondashuvi tamoyillariga mos keladi.

Amaliy tajribalar shuni ko'rsatadiki, o'yin texnologiyalaridan samarali foydalangan holda tashkil etilgan ona tili darslarida o'quvchilarning bilimlarni o'zlashtirish darajasi

va darsdagi faolligi sezilarli darajada oshadi. Shu sababli, o'yin texnologiyalarini dars mazmuni, mavzu va o'quvchilarning tayyorgarlik darajasiga mos holda tanlash va qo'llash muhim ahamiyatga ega.

Tadqiqot jarayonida ona tili darslarida o'yin texnologiyalaridan tizimli va maqsadga muvofiq foydalanish o'quvchilarning ta'lim jarayonidagi faolligini sezilarli darajada oshirishi aniqlandi. O'yin asosida tashkil etilgan mashg'ulotlarda o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishi kuchayib, bilimlarni o'zlashtirish darajasi an'anaviy darslarga nisbatan yuqori bo'ldi. Ayniqsa, grammatik va imloviy mavzularni o'zlashtirishda o'yin elementlarining samaradorligi yaqqol namoyon bo'ldi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, didaktik va rolli o'yinlardan foydalanish o'quvchilarning og'zaki va yozma nutqini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. O'yin jarayonida o'quvchilar o'z fikrini erkin ifodalashga, mustaqil qaror qabul qilishga va muloqot madaniyatiga rioya etishga o'rganadi. Natijada, o'quvchilarda nutqiy kompetensiyalar shakllanishi tezlashadi.

Shuningdek, o'yin texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilar o'rtasida sog'lom raqobat muhitini yuzaga keltirib, ularning o'z ustida ishlashga bo'lgan intilishini kuchaytirdi. Dars jarayonida faol ishtirok etgan o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchi ortdi hamda jamoa bilan ishlash ko'nikmalari rivojlandi. Olingan natijalar ona tili ta'limida o'yin texnologiyalarini qo'llash ta'lim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega ekanini tasdiqlaydi.

O'tkazilgan tadqiqot natijalari ona tili darslarida o'yin texnologiyalaridan foydalanish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim omil ekanligini ko'rsatdi. O'yin asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning bilish faolligini kuchaytirib, ularning nutqiy, grammatik va imloviy ko'nikmalarini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, o'yin texnologiyalari o'quvchilarda darsga bo'lgan qiziqish va motivatsiyani oshirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot davomida aniqlanganki, o'yin elementlaridan maqsadli va tizimli foydalanish o'quvchilarning mustaqil fikrlash, muloqotga kirishish va jamoada ishlash kabi muhim kompetensiyalarini shakllantiradi. Bu esa ona tili ta'limining mazmuni va vazifalariga to'liq mos keladi. Shu bois, ona tili darslarini tashkil etishda o'yin texnologiyalarini dars mavzusi, maqsadi hamda o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda qo'llash maqsadga muvofiqdir.

Mazkur tadqiqot natijalari o'qituvchilar uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qilib, ona tili ta'limida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etishning nazariy va amaliy asoslarini yanada boyitadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. Ta'lim-tarbiya tizimini rivojlantirishga oid qaror va farmonlar to'plami. – Toshkent: O'zbekiston, 2020.

2. I.Y. Lerner. Didaktik o‘yinlarning ta’lim jarayonidagi o‘rni. – Moskva: Pedagogika, 2018.
3. V.A. Slastenin. Pedagogika. – Moskva: Akademiya, 2019.
4. Sh.M. Mirziyoyev. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
5. N.A. Muslimov. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2017.
6. G.K. Selevko. Ta’lim texnologiyalari. – Moskva: Narodnoe obrazovanie, 2016.
7. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi. Ona tili fanidan davlat ta’lim standarti va o‘quv dasturi. – Toshkent, 2022.
8. L.S. Vygotskiy. Bolalar psixologiyasi va ta’lim. – Moskva: Pedagogika, 2015.
9. Pedagogik ta’lim jurnali. Ona tili darslarida interaktiv metodlardan foydalanish masalalari bo‘yicha maqolalar to‘plami. – Toshkent, 2020–2023.